

ECRI

European Commission against Racism and Intolerance
Commission européenne contre le racisme et l'intolérance

CRI (98) 51
Version slovaque
Slovak version

Európska Komisia proti Rasizmu a Intolerancii

Štúdia ECRI o jednotlivých krajinách:

SPRÁVA O SLOVENSKU

Štrasburg 15. jún 1998

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

S ďalšími žiadosťami o informácie o práci Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) a o ďalších aktivitách Rady Európy sa obráťte prosím na:

**Secrétariat de l'ECRI / Secretariat of ECRI
Direction des Droits de l'Homme / Human Rights Directorate
Conseil de l'Europe / Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int**

Prezrite si našu stránku web: www.coe.int/ecri

ÚVOD

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) bola zriadená v roku 1994 z iniciatívy prvého summitu predstaviteľov štátov a vlád členských krajín Rady Európy s cieľom čeliť narastajúcim problémom rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a intolerancie, ktoré ohrozujú ľudské a demokratické hodnoty v Európe. Členovia ECRI boli zvolení s ohľadom na ich uznané kompetencie v oblasti riešenia otázok spojených s rasizmom a s intoleranciou.

ECRI bola poverená: skúmať a hodnotiť účinnosť právnych, politických a iných opatrení v členských štátoch v rámci boja proti rasizmu a intolerancii; podnecovať činnosť v tejto oblasti na miestnej, národnej a európskej úrovni; vypracovávať všeobecné politické odporúčania pre členské štáty; skúmať medzinárodné dokumenty použiteľné v tejto oblasti a ak to bude potrebné, zosilniť ich.

Časť aktivít, ktoré ECRI vyvíja v rámci svojho mandátu, spočíva v prístupe k jednotlivým krajinám prostredníctvom správ, v ktorých ECRI rozoberá situáciu jednotlivých členských štátov s cieľom poskytnúť ich vládam užitočné a konkrétne návrhy.

Prijatý procedurálny postup vypracovania správy špecifickej pre danú krajinu, možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- a. Predbežné zozbieranie informácií ako aj prípravu znenia predbežných návrhov správ vykonávajú malé pracovné skupiny ECRI. Vytriedia sa použité informačné zdroje, ktoré okrem iného obsahujú odpovede vlád na dotazník zaslaný ECRI, príspevky jednotlivých národných členov ECRI, informácie o národnej legislatíve zhromaždenej pre ECRI Švajčiarskym inštitútom porovnávacieho práva¹, informácie pochádzajúce z rôznych medzinárodných a národných mimovládnych organizácií, z rôznych publikácií a médií.
- b. Predbežný návrh správy o každej krajine ECRI preskúma a prerokuje na plenárnom zasadnutí a prerokovaný návrh správy schváli.
- c. Návrh správy sa odovzdá vláde príslušnej krajiny procedurálnym postupom dôverného dialógu prostredníctvom zástupcu pre národné vzťahy určeného príslušnou vládou. Návrh správy sa znovu preskúma a prípadne na základe komentárov poskytnutých týmto zástupcom sa reviduje.

¹ *Správa vypracovaná Švajčiarskym inštitútom (CRI (97) 38), ktorá zahŕňa závažnú legislatívu členských štátov Rady Európy je k dispozícii na sekretariáte ECRI.*

- d. Potom ECRI na svojom plenárnom zasadnutí schválil definitívnu podobu správy a prostredníctvom Výboru ministrov Rady Európy odovzdá ju vláde príslušnej krajiny. Dva mesiace po odovzdaní sa správa, pokiaľ vláda príslušnej krajiny proti tomu nemá výslovné námietky, zverejní.

Prvá séria správ ECRI o jednotlivých krajinách bola zverejnená v septembri 1997, druhá v marci 1998². Tretia séria správ bola odovzdaná vládam príslušných krajín v apríli 1998 a tieto správy sú práve teraz zverejňované³.

Nasledujúca správa obsahuje analýzy a návrhy ECRI týkajúce sa Slovenska.

Treba pripomenúť, že ECRI uskutočňuje svoju prácu postupne po jednotlivých krajinách a pripravuje správy pre všetkých štyridsať členských štátov Rady Európy. Po tejto druhej sérii správ, ktorých procedurálny postup bol ukončený v januári 1998 budú postupne nasledovať ďalšie série správ o ostatných členských štátoch Rady Európy. Poradie, v ktorom sa správy vypracovávajú nemá žiaden význam: ide jednoducho o to, ktoré boli skôr ukončené. S ukončením všetkých prvých štyridsiatich správ postupne pre jednotlivé krajiny sa počíta do konca roku 1998.

Vydanie takejto správy je východiskovým bodom trvalého a aktívneho dialógu medzi ECRI a predstaviteľmi členských krajín s cieľom nájsť vhodné možnosti riešenia problémov rasizmu a intolerancie, ktorým musí Európa čeliť. Vítané budú tiež príspevky mimovládnych organizácií a iných inštitúcií činných v tejto oblasti, ktoré zaručia, aby práca ECRI bola čo najkonštruktívnejšia a najužitočnejšia.

² Prvé dve série obsahujú správy o Belgicku, Českej republike, Fínsku, Nemecku, Grécku, Maďarsku, Islande, Írsku, Lichtenštajnsku, Litve, Luxembursku, Malte, Nórsku, Poľsku, San Marine, Slovinsku a Švajčiarsku.

³ Ide o správy o Bulharsku, Francúzsku, Taliansku, Holandsku, Portugalsku a Slovensku.

SPRÁVA O SLOVENSKU ⁴

Úvod

Po zániku komunistického režimu v bývalom Československu v roku 1989 sa Slovensko a Česká republika v roku 1993 mierovou cestou rozdelili. Počas posledných rokov prešla krajina na ceste k demokracii a trhovému hospodárstvu početnými zmenami a možno ju považovať za krajinu, ktorá sa nachádza v prechodnom období. Proces demokratizácie nie je ešte celkom ukončený. Ústava uvádza parlamentnú demokraciu s rozdelením moci a nezávislý systém súdnictva.

Rozdelenie dvoch politických celkov, českého a slovenského, nevznikli pre Slovensko, vzhľadom na demografické rozdelenie na začiatku roku 1993, žiadne väčšie problémy: Počet Slovákov dosiahol v Čechách a na Morave 308 000, čo je menej ako 3% z celkového počtu obyvateľov (sčítanie v roku 1991). Odhaduje sa, že na Slovensku žije približne 53 000 Čechov, čo je približne 1% z celkového počtu obyvateľov. Na Slovensku sa nachádza podstatná časť menšinových skupín z bývalého Československa (Maďari, Rómovia, Ukrajinci, atď.). Slovensko má celkovo 10 národnostných menšín, ktoré predstavujú približne 15% obyvateľstva (v Českej republike 3%).

Niektoré kľúčové oblasti, ktoré si podľa Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii zasluhujú osobitnú pozornosť, sú:

- problémy tradičných menšinových skupín žijúcich na Slovensku, najmä maďarskej národnostnej menšiny;
- zvlášť nepriaznivá situácia rómskeho obyvateľstva;
- reštrikčný charakter zákona o štátnom jazyku;
- potreba vyvinúť spoľahlivý systém zberu údajov v oblasti menšinových skupín a problémov rasizmu a diskriminácie.

⁴

Poznámka: Nasledujúca analýza nezahŕňa vývoj po 18. septembri 1997 a závery a návrhy ho neberú do úvahy.

I. PRÁVNE ASPEKTY⁵

A. Medzinárodnoprávne nástroje

1. Slovensko prijalo všetky záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv, ktorých účastníckou stranou bola Československá republika a v súčasnosti sa rozširuje a upravuje národná legislatíva aplikujúca tieto zmluvy. Slovensko ratifikovalo väčšinu závažných medzinárodných právnych dokumentov v oblasti boja proti rasizmu a intolerancii, vrátane Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín. Bolo by však vhodné zvážiť otázku ratifikácie Európskej sociálnej charty a Európskej charty regionálnych jazykov alebo jazykov menšín. Slovensko vyhlásilo, že sa pripojí k Európskej charte regionálnych jazykov alebo jazykov menšín po vyhlásení zákona o novom územnom a správnom usporiadaní; tento zákon bol schválený v marci 1996.

B. Ústavné normy

- *Legislatíva týkajúca sa národnostných a etnických menšín*

2. Opierajúc sa o dôležité ustanovenia platné pre celé územie bývalého Československa, venuje slovenská Ústava niekoľko ustanovení právam národnostných menšín a etnických skupín. Článok 33 Ústavy zakazuje diskrimináciu národnostných menšín alebo etnických skupín všeobecne („Príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu“), zatiaľ čo základné ustanovenia o právach menšinových skupín uvádza článok 34. Bývalá Československá republika uznala pred rozdelením práva menšinových skupín Rómov v dokumente nazvanom „Zásady politiky českej a slovenskej vlády týkajúcej sa Rómov“. Slovensko potvrdilo tento záväzok Rezolúciou 153 o „zásadách vládnej politiky Slovenskej republiky týkajúcej sa Rómov“. Články 33 a 34 slovenskej Ústavy, ktoré definujú práva národnostných menšín a etnických skupín, sa týkajú Rómov rovnako ako ostatných menšinových skupín.

3. V marci 1996 slovenský parlament ratifikoval dohodu vymedzujúcu základné vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom. Bolo prijaté uznesenie o vypracovaní podmienok tejto „slovensko-maďarskej“ dohody. Okrem toho bolo zavedené nové správne usporiadanie, čím sa vytvorili nové administratívne okresy, v ktorých Maďari nedosahujú 30% zastúpenie, teda percento, ktoré by im umožnilo získať výhodnejšie postavenie v miestnych orgánoch. Navyše, zákon o štátnom jazyku z roku 1995, ktorý uznáva ako úradný jazyk len jazyk slovenský, bol zo strany príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny pocitovaný ako diskriminácia a Maďarská koalícia podala sťažnosť na Ústavný súd. Do roku 1996 mala maďarská menšina právo používať svoj materinský jazyk na školách a v administratíve, pokiaľ menšinové zastúpenie v obci prekročilo 20% obyvateľstva. Nový zákon, ktorý vstúpil do platnosti v januári 1996, stanovuje povinnosť používania slovenského jazyka vo všetkých úradných písomných či ústnych postupoch a obmedzuje používanie jazykov menšín pre úradné účely. I keď Ústava z roku 1992 vo svojom článku 34.2b výslovne

⁵ *Prehľad všetkých zákonov platných na Slovensku v oblasti boja proti rasizmu a intolerancii je uvedený v publikácii CRI (95) 2 rev. pripravovanej pre ECRI Švajčiarskym inštitútom pre porovnávacie právo (pozri bibliografiu).*

uvádza, že občania, patriaci k národnostným menšinám majú „právo používať ich jazyk v úradnom styku“, parlament nikdy neprijal zákon, ktorý by uplatňoval tento článok. Od januára 1996 každé porušenie zákona o štátnom jazyku môže byť trestne stíhané; zdá sa, že toto trestné opatrenie bolo do januára 1997 prerušené. ECRI zaznamenala, že časti zákona o štátnom jazyku boli v septembri 1997 Ústavným súdom vyhlásené za neústavné. V súvislosti s týmto rozhodnutím ECRI vzala na vedomie, že minister kultúry pripravuje pozmeňujúci návrh zákona o štátnom jazyku.

4. Právo používať mená a priezviská a právo umiestňovať tabule s označením názvov miest alebo obcí je upravené dvoma samostatnými zákonmi. Zákon č. 154/1994 o registrácii udeľuje príslušníkom národnostných menšín právo používať mená a priezviská v ich jazyku, i v úradných dokumentoch. Zákon č. 191/1994 o tabuliach s označením miest a obcí v jazyku menšinových skupín povoľuje používanie takto označených tabulí pod podmienkou, že počet menšinového obyvateľstva v príslušnom meste alebo obci dosiahne viac ako 20% z celkového počtu obyvateľstva. V dodatku tohto zákona je zoznam miest a obcí, ktoré zodpovedajú tomuto kritériu. ECRI sa domnieva, že v súlade s týmto zákonom by sa mestské a obecné úrady mali povzbudzovať, aby používali dvojazyčné tabule.

- Zákon o občianstve

5. Zmienku si zasluhuje správa pripravovaná expertmi Rady Európy o zákonoch Českej republiky a Slovenska týkajúcich sa občianstva a o používaní týchto zákonov, ktorá obsahuje odporúčania adresované orgánom Českej republiky a Slovenskej republiky⁶. ECRI verí, že spolupráca medzi Radou Európy a Slovenskom v tejto oblasti bude pokračovať na základe tejto správy a že sa nájdu riešenia prípadných ďalších problémov. Táto správa odporúča okrem iného, aby orgány venovali mimoriadnu pozornosť situácii príslušníkov rómskeho etnika, čo sa týka občianstva a aby bolo občianstvo udelené všetkým osobám, ktoré sa stali osobami bez vlasti de jure.

C. Trestné opatrenia

6. Diskriminácia je trestaná podľa viacerých článkov Trestného zákonníka (zvlášť článkov 196, 197a, 198 a 198a).

7. Postoj polície a súdov pri násilných činoch páchaných na Rómoch alebo konfliktoch medzi skupinami je často pasívny. Orgány dozerajúce na dodržiavanie ľudských práv viackrát zistili, že polícia často odmieta zaznamenať výpovede svedkov o útokoch „skinheadov“ proti Rómom a hovoria o tom, že vraj polícia vykonáva nátlak na obeť policajnej brutality aby stiahli svoje trestné oznámenia a vraj médiá, lekári a vyšetrovatelia odmietajú presne opísať zranenia obeť. ECRI sa nazdáva, že zločiny s rasistickou motiváciou by mali byť definované a stíhané ako také. V skúmaní incidentov a konfliktových oblastí medzi políciou a rómskym obyvateľstvom je nutné postupovať systematicky a neobľomne stíhať delikty. Iniciatíva mesta Prievidza, kde polícia od februára 1997 nepretržite dozerá na situáciu, pokiaľ ide o útoky „skinheadov“ proti Rómom, by mohla byť príkladom pre

⁶ Pozri bibliografiu.

ostatné mestá. Inak, bolo by žiadúce vypracovať vzdelávací program alebo usporiadať školenia špecificky zamerané na zvýšenie citlivosti polície a ostatných úradov, ktoré sú v styku s takými skupinami menších ako je spoločenstvo Rómov. Ďalším možným opatrením by bolo zahrnúť do vzdelávacieho procesu prípravu sprostredkovateľov pre Rómov alebo nábor príslušníkov tohto spoločenstva za policajtov.

8. Bolo by tiež žiadúce, aby štát poskytol bezplatnú právnu pomoc všetkým obetiam diskriminácie, ktoré nemajú dostatočné finančné prostriedky na vedenie sporu súdnou cestou.

D. Občianske a administratívne opatrenia

- *Zákonník práce*

9. Článok III Zákonníka práce uznáva občanom právo na prácu a na ochranu proti nezamestnanosti bez diskriminácie rasy, príslušnosti k národnostnej alebo etnickej skupine atď. Takisto preambula zákona o zamestnanosti vyhlasuje, že občania majú právo byť zamestnaní bez ohľadu na rasu atď. Účinné uplatňovanie týchto ustanovení (obsiahnutých v preambule zákona o zamestnanosti) sa však nezdá byť jasné a názory sa rozchádzajú v otázke istoty, či tieto ustanovenia sú integrálnou súčasťou zákona alebo nie. ECRI znepokojuje skutočnosť, že zo správ sa dozvedela, že štátne pracovné úrady i súkromné sprostredkovateľne práce neváhajú uverejňovať zoznamy s ponukou miest, v ktorých figurujú poznámky „nie Rómov“ a žiaľ nereagujú na zamestnávateľov, ktorí uplatňujú diskriminačné spôsoby pri najímaní pracovníkov. V skutočnosti neboli sankcie uvedené v článkoch 270 a 270a Zákonníka práce voči zamestnávateľom, ktorí porušujú článok III tohto Zákonníka nikdy použité. Bolo by teda žiadúce, aby sa zaviedlo účinné uplatňovanie týchto článkov a aby diskriminácia v zamestnávaní bola sankcionovaná. Pretože zamestnávatelia majú lepšie postavenie na to, aby dokázali zdôvodniť svoj výber ako obeť svoju diskrimináciu, domnieva sa ECRI, že žiadateľovi o zamestnanie by malo stačiť mať možnosť už v začiatkoch uviesť dôkaz o diskriminácii v tejto oblasti.

E. Špecializované inštalácie

10. Treba pripomenúť vytvorenie „okrúhleho stola“, zavedeného z iniciatívy prezidenta Slovenskej republiky. Tento okrúhly stôl predstavuje fórum diskusií venovaných národnostným menšinám a etnickým skupinám. Takisto treba spomenúť vládou menovaného generálneho zmocnenca, ktorého úlohou je dozerať nad problémami násillia voči Rómom. V rozpore s práním menšinovej skupiny Rómov sa však tento zmocnenec nezaobrá len záležitosťami Rómov, ale aj všetkými ostatnými problémami „znevýhodnených občanov“. Vzhľadom na zvlášť ťažkú situáciu rómskeho obyvateľstva, mali by sa preskúmať možnosti zriadenia nezávislého špecializovaného orgánu, ktorý by sa zaoberal otázkami rasizmu a intolerancie, ako aj špecializovanej komisie alebo ombudsmana, ako to je v iných krajinách.

II. POLITICKÉ ASPEKTY

F. Situácia národnostných a etnických menšín

11. Rómovia na Slovensku, ako aj v mnohých iných krajinách v strednej a východnej Európe patria k najviac znevýhodnenej sociálnej vrstve. Až na niekoľko ojedinelých prípadov žijú bokom od verejného diania, odtrhnutí od centra rozhodovania a hlavných názorových prúdov politického života. Rómovia sú často obeťou násilia „skinheadov“; pravidelne majú skúsenosti s nevhodným zaobchádzaním ako aj s diskrimináciou zo strany úradov (pozri odsek 7).

12. Najmarkantnejšie problémy, s ktorými je rómske spoločenstvo konfrontované, a zvlášť rómske ženy, sú najmä: veľmi rozšírený analfabetizmus, slabá návštevnosť školy, prekážky, ktoré sa vyskytujú pri prístupe k vzdelávaniu, nedostatky v oblasti ochrany zdravia a plánovaného rodičovstva, medzery v používaní platnej legislatívy, rastúci počet nezamestnaných a napokon, nie menšie problémy rasizmu a násilia. I keď si ECRI všíma iniciatívne kroky podniknuté v tejto oblasti, považuje za naliehavé vypracovať akčné programy v oblasti výchovy a vzdelávania (detí a dospelých), zdravia, odborného vzdelávania, zvlášť odborného vzdelávania žien a informovania nerómskych občanov o prínose rómskej kultúry pre európsku kultúru.

13. Napätie medzi príslušníkmi slovenskej väčšiny a príslušníkmi maďarskej menšiny sa nedávno zhoršilo, najmä čo sa týka možností vzdelávania v maďarskom jazyku a používania tohoto jazyka v úradnom styku a v administratívnych postupoch. Maďarská menšina je síce zastúpená v parlamente, ako aj na úrovni miestnej správy, ale nie na úrovni vlády. Vedúci predstavitelia maďarskej koalície žiadajú od štátu väčšie právomoci priameho riadenia ako prejav sebaurčenia a viac nezávislosti a finančných prostriedkov na vyjadrenie svojej kultúry a udržanie svojich škôl. Riešenie by malo byť prerokované so zástupcami tejto skupiny a rozpory by mali byť v čo najkratšom termíne vyriešené.

G. Prijatie a štatút cudzích štátnych príslušníkov

14. Situácia žiadateľov o azyl a utečencov bola zdanlivo vyjasnená zákonom o utečencoch z januára 1996. Bolo by však žiadúce viac rozvíjať súvislú politiku v oblasti utečencov a azylu, ako aj vzdelávanie pracovníkov zodpovedných za túto oblasť.

H. Výchova a vzdelávanie

15. Podľa zákona menšinové skupiny majú právo zriaďovať a udržiavať kultúrne inštitúcie ako aj inštitúcie s výchovným cieľom. Zákon takisto zaručuje zriaďovanie súkromných škôl a používanie učebníc odlišných od tých, ktoré sú uvedené v oficiálnom zozname Ministerstva školstva. Okrem toho štátne orgány majú možnosť zriaďovať školy určené pre skupiny menšín. Organizácia školstva menšinových skupín je rozvinutá na súkromnej báze a ponúka vzdelávanie v jazyku menšín na všetkých úrovniach vzdelávania. Čo sa týka univerzít pre skupiny menšín, treba poznamenať, že existuje len jedno súkromné zariadenie tohto typu. Zástupcovia maďarskej menšiny žiadali zriadenie štátnej univerzity, na ktorej by vyučovacím jazykom bola maďarčina: význam tejto žiadosti by sa mal zvážiť. Okrem

toho by Slovensko mohlo zvýšiť zdroje určené na vysokoškolské vzdelávanie budúcich učiteľov maďarských škôl.

16. Vláda nedávno zrušila jednojazyčné gymnáziá pre maďarskú menšinu a namiesto nich zriadila bilingválne gymnáziá. Podľa vyhlásení vlády jediným cieľom tejto zmeny je poskytnúť rodičom možnosť slobodne sa rozhodnúť o vyučovacom jazyku a prispieť k zlepšeniu vedomostí mladých príslušníkov maďarskej menšiny zo slovenského jazyka. Uvádza sa, že nariadenie ministerstva školstva z mája 1997 zakázalo maďarským školám vydávať absolventom dvojazyčné vysvedčenia, čo vyvolalo značné protesty. ECRI sa domnieva, že každá zmena v školskom systéme menšinových skupín by mala byť predmetom stáleho politického dialógu medzi dotknutými stranami, ktorý by stanovil vzájomne prijateľné riešenie.

17. Povinná školská dochádzka od 6 do 14 rokov robí však, ako sa zdá, deťom Rómom problémy tak ako aj v iných krajinách. Nedôvera tohto spoločenstva voči tradičnému školskému systému je zvýraznená jeho okrajovým usídlením, v ktorom sú rómske deti často izolované. Treba prijať vhodné opatrenia, ktoré by zohľadnili osobitné potreby týchto detí. Bežnejšie by mohli byť rôzne iniciatívy, akou je napríklad vydanie dvojazyčných čítaniek a zavedenie prípravných tried na výučbu slovenského jazyka. Zvláštnu pozornosť by bolo treba venovať problému nedostatočného zastúpenia rómskych žiakov na strednom a ďalšom vzdelávaní a prijať opatrenia na zlepšenie tejto situácie. Mala by sa preskúmať otázka, či by rómskym žiakom nepomohla rozšírená ponuka vzdelávania v materinskom jazyku. Zvlášť dôležité je, aby boli všetky opatrenia prijaté v úzkej spolupráci so zástupcami tohto spoločenstva.

18. Aby sa prekonala diskriminácia a predsudky, s ktorými je rómske spoločenstvo konfrontované a zvlášť rómske deti v školách, mali by sa zaviesť opatrenia s citlivejším prístupom k rozširovaniu poznatkov o kultúre a spôsobe života rómskych spoločenstiev medzi žiakmi a učiteľmi majoritnej skupiny.

I. Zamestnanie

19. I keď počet nezamestnaných na Slovensku klesá (pri 13,5 % je ešte dosť vysoký), sú regióny, v ktorých počet nezamestnaných dosahuje 28%. Rómovia patria do skupiny obyvateľstva, ktorá je najviac postihnutá pohromou nezamestnanosti, hoci je ťažko udať presné čísla vzhľadom na vysoký podiel Rómov, ktorí žijú z „rodinného“ zamestnania a z práce zo dňa na deň. Tento veľmi vysoký podiel nezamestnanosti má viacero dôvodov: je očividne spojený s diskrimináciou etnického charakteru, často uplatňovanou zo strany zamestnávateľov; vo väčšine prípadov je dôvodom nedostatočná kvalifikácia veľkého počtu Rómov, dokonca ich analfabetizmus. Zvlášť postihnuté diskrimináciou na pracoviskách sú ženy, najmä čo sa týka miezd. Bolo by potrebné zaviesť globálnu politiku výchovy a vzdelávania detí a dospelých rómskeho obyvateľstva.

J. Štatistiky

20. Všeobecne sa teraz príslušníci menšinových skupín identifikujú na základe ich dobrovoľného vyhlásenia pri sčítaní obyvateľstva. Vývoj v štatistikách o situácii menšinových skupín v priebehu posledných desiatich rokov, nemôže byť uvedený presne, pretože niektoré kategórie problémov neboli skúmané nepretržite a zber a zverejňovanie údajov o určitých javoch neboli systematické. Okrem toho určité obavy často bránili štátnym príslušníkom patriacim k menšinovej alebo náboženskej skupine dať sa zaregistrovať ako takí zo strachu, aby sa nevystavili prejavom diskriminácie a zároveň dotieravým otázkam. Napokon, dôvodom nedostatku a nedostatočne vyčerpávajúcich štatistík o menšinových skupinách je čiastočne jednoducho skutočnosť, že príslušníci týchto skupín a najmä príslušníci rómskych skupín sa pri registrácii nesprávajú jednotne. Treba veriť, že bude vypracovaný spoľahlivý systém zberu údajov v súlade s európskymi štandardami a odporúčaniami o ochrane údajov a súkromného života.

21. Štatistické údaje o osobách, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi a patria do kategórie utečencov sa denne zbierajú a mesačne vyhodnocujú, ale sa neuverejňujú. Bolo by žiadúce, aby sa tieto údaje pravidelne uverejňovali.

K. Médiá

22. Nechceme sa znova zaoberať otázkou princípu nezávislosti médií a práva na slobodu prejavu, bolo by však potrebné použiť platné právne opatrenia a vyvinúť účinnú výchovnú iniciatívu proti akémukolvek šíreniu nacionalistickej propagandy s rasistickými, xenofóbnymi a antisemitskými konotáciami, aké sa príležitostne objavujú v extrémistickej časti národnej tlače. Menšinová skupina Rómov je stále privilegovaným terčom nepriateľskej propagandy mnohých médií.

23. Maďarská menšina vydáva určitý počet novín a časopisov rôzneho druhu. Slovenský rozhlas má každý deň v programe vysielanie v maďarskom jazyku (celkom 35 hodín týždenne) a slovenská televízia vysiela v maďarčine len 35 minút týždenne, k čomu sa posledný týždeň v mesiaci pripája program „Národný magazín“ (Hírmagazin). Mala by sa preskúmať možnosť rozšírenia televízneho vysielania v maďarskom jazyku.

* * *

Základné údaje dodané štátnymi orgánmi

Z dôvodu zachovania súvislosti svojich správ pre CBC, podáva ECRI v tejto tabuľke len štatistické údaje zahrnuté v odpovediach vlád na dotazník ECRI. Dotazník bol slovenskej vláde zaslaný 13. júla 1994.

ECRI nezodpovedá za nižšie uvedené údaje.

Menšinové skupiny: Maďari (10,76% obyvateľstva); Rómovia 1,53%); Česi (1,01%); Rusíni (0,32%); Ukrajinci (0,26%); Nemci (0,11%); Moravania (0,07%); Poliaci (0,06%). Štátni príslušníci iných národností predstavujú 0,25% celkového počtu obyvateľstva. Hlavnou skupinou osôb, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi (s trvalým alebo dlhodobým pobytom) sú štátni príslušníci Českej republiky, bývalej Juhoslávie, bývalého Sovietskeho zväzu, Vietnamu, Poľska, Rumunska a niektorých arabských krajín. Iné spomínané skupiny: Afričania, Američania, Angličania.

Utečenci: z bývalej Juhoslávie, bývalého ZSSR (Arméni, Azerbajdžanci, Ukrajinci), z Bulharska, Rumunska, Kambodže, Vietnamu, Iraku a z Angoly.

* *Obyvateľstvo Slovenska: 5 336 400 (1. január 1994)
Toto číslo je vybrané z publikácie Rady Európy „Najnovší demografický vývoj v Európe“ (pozri bibliografiu).*

BIBLIOGRAFIA

Táto bibliografia obsahuje zoznam hlavných publikácií, ktoré boli použité pri skúmaní situácie na Slovensku: zoznam nepokrýva všetky zdroje informácií (médiá, priame kontakty v krajine, nevládne národné organizácie atď.), ktoré boli použité.

1. Odpovede slovenských orgánov na dotazník ECRI.
2. „National report on problems of fighting racism, xenophobia, antisemitism and intolerance“, Government Committee of the Slovak Republic for the implementation of the action plan for fighting racism, xenophobia, antisemitism and intolerance / („Národná správa o problémoch boja proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a intolerancii“, vládny výbor Slovenskej republiky pre implementáciu akčného plánu boja proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a intolerancii)
3. CRI (94) 2 et Addendum: Situation dans le Etats membres du Conseil de l'Europe en ce qui concerne les questions examinées par la Commission européenne contre le racisme et l'intolérance: Documents de travail soumis par les membres de l'ECRI, document du Conseil de l'Europe / (CRI (94) 2 a Dodatky: Situácia v členských štátoch Rady Európy, pokiaľ ide o otázky skúmané Európskou komisiou proti rasizmu a intolerancii: Pracovný dokument predkladaný členmi ECRI, dokument Rady Európy)
4. „Evolution démographique récente en Europe“, publication du Conseil de l'Europe, 1994 / („Najnovší demografický vývoj v Európe“), publikácia Rady Európy, 1994)
5. CDMG (94) 16 final: Evolution récente des politiques relatives aux migrations et aux migrants, document du Conseil de l'Europe / (CDMG (94) 16 záver: Najnovší vývoj politiky týkajúcej sa migrácie a migrujúcich, dokument Rady Európy)
6. „Political extremism and the threat to democracy in Europe“, publication de „Institute of Jewish Affairs“ / (Politický extrémizmus a ohrozenie demokracie v Európe, publikácia „Inštitútu pre židovské otázky“)
7. „Tendances des migrations internationales“, rapport annuel 1993, OCDE, 1994 / („Tendencie medzinárodnej migrácie“, ročná správa 1993, OECD, 1994)
8. CRI (95) 2 rev.: Mesures juridiques existant dans les Etats membres du Conseil de l'Europe en vue de combattre le racisme et l'intolérance, par l'Institut suisse de droit comparé de Lausanne (publication du Conseil de l'Europe) / (CRI (95) 2 rev.: Právne opatrenia boja proti rasizmu a intolerancii platné v členských štátoch Rady Európy, vydané Švajčiarskym inštitútom porovnávacieho práva v Lausanne (publikácia Rady Európy)
9. „Antisemitism World Report 1995“, Publication du „Institute of Jewish Affairs“ / („Antisemitská svetová správa 1995, publikácia „Inštitútu pre židovské otázky“)
10. Rapport Annuel 1995, publication de la „International Helsinki Federation for Human Rights“ / (Ročná správa 1995, publikácia „Medzinárodná helsinská federácia pre ľudské práva“)
11. „Country reports on Human Rights Practices for 1994“. Rapports du Département d'État des Etats-Unis de 1995 et de 1996 / (Správy o uplatňovaní ľudských práv za rok 1994 v jednotlivých krajinách“; Správy štátneho departementu USA 1995 a 1996)
12. Bulletin d'information „Activités sur les Roms/Tsiganes“, Conseil de l'Europe, novembre 1995 / (Informačný bulletin „Aktivity týkajúce sa Rómov/Cigánov“, Rada Európy, november 1995)
13. AI Concerns in Europe: May-December 1994, Amnesty International, February 1995 / (Záujmy AI v Európe: máj-december 1994, Amnesty International, február 1995)
14. „Promoting Human Rights and Civil Society in Central and Eastern Europe“ Newsletter No 5/6, 1994/1995 of the International Helsinki Federation for Human Rightst / („Propagácia a podpora ľudských práv a občianskej spoločnosti v strednej a východnej Európe“, Newsletter č.5/6, 1994/1995 vydané Medzinárodnou helsinskou federáciou pre ľudské práva)
15. „Slovakia: Hungary tensions over Hungarian Minority“, rapport distribué à la

- „Conference on the Integration of Central and Western Europe: Legal, Economic and Security Dimensions“, 15-18 juin 1995, Essex University / („Slovensko-maďarské napätie kvôli maďarskej menšine“, správa vydaná na „Konferencii o integrácii strednej a západnej Európy: právne, hospodárske a bezpečnostné rozmery“, 15.-18. jún 1995, Univerzita v Essexu)
16. „La situation des Tsiganes (Roms et Sintí) en Europe“, Rapport du Comité européen sur les migrations (CDMG), 5 mai 1995 / („Situácia Cigánov (Rómov a Sintiov) v Európe“, správa Európskeho výboru pre migráciu (CDMG), 5. máj 1995)
 17. A/45/18: Extraits du rapport du CERD à la 45ème session de l'Assemblée générale des Nations Unies concernant la situation en ex-Tchécoslovaquie / (A/45/18: Výňatky zo správy CERD na 45. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN týkajúcej sa situácie v bývalom Československu)
 18. DIR/JUR (96) 4: Rapport des experts du Conseil de l'Europe sur le lois de la République tchèque et de la Slovaquie relatives à la citoyenneté et leur mis en oeuvre / (DIR/JUR (96) 4: Správa expertov Rady Európy o zákonoch Českej republiky a Slovenska týkajúcich sa občianstva a ich uplatňovanie).
 19. „Slovakia: The Internal 'Enemies' of National Independence“, New Xenophobia in Europe, Kluwer Law International / („Slovensko: Vnútorní 'nepriatelia' národnej nezávislosti“, Nová xenofóbia v Európe, Kluwer Law International)
 20. „Time of the Skinheads: Denial and Exclusion of Roma in Slovakia“, report by the European Roma Rights Centre (ERRC), January 1997 / („Čas skinheadov: Neuznanie a vylúčenie Rómov na Slovensku“, správa Európskeho centra pre práva Rómov (ERRC), január 1997)
 21. International Federation for Human Rights, Annual Report 1996 / (Medzinárodná federácia pre ľudské práva, Ročná správa 1996)